

43ste VERGADERING.

VERGADERING VAN DONDERDAG 3 JANUARI 1901.

(GEOPEND TEN 1½ UUR.)

Ingekomen: 1°. berichten van leden; 2°. missive van den directeur van het Kabinet der Koningin; 3°. missives van de Eerste Kamer; 4°. Regeeringsbescheiden; 5°. adressen; 6°. verklaringen van adhaesie aan adressen; 7°. drukwerken. — Mededeeling van de benoeming van Rapporteurs. — Verslagen uitgebracht over wetsontwerpen. — Besluit genomen tot behandeling van wetsontwerpen. — Behandeling en aanneming van de wetsontwerpen: 1°. goedkeuring van Harer Majesteits huwelijk en regeling van de wijze van voltrekking en van eenige gevolgen van dit huwelijk; 2°. naturalisatie van Zijne Hoogheid Hendrik, Hertog van Mecklenburg enz. en regeling van eenige gevolgen dier naturalisatie; 3. toekenning van een jaarlijksch inkomen uit 's lands kas aan Zijne Hoogheid Hendrik, Hertog van Mecklenburg, gedurende Zijn weduwnaarstaat; 4°. verhooging van hoofdstuk VI der Staatsbegroting voor 1901. — Machtiging van den Voorzitter om een audiëntie bij H. M. de Koningin aan te vragen. — Mededeeling van den Voorzitter. — Uiteengaan der Kamer tot nadere bijeenroeping.

Voorzitter: de heer **Gleichman**.

Tegenwoordig, met den Voorzitter, 90 leden, te weten de heeren:

Drucker, Tijdens, Goeman Borgesius, Heldt, van Alphen, Kolkman, Veegens, Lucasse, Meesters, van den Heuvel, Schimmelpenninck, van Asch van Wijck (Wijk bij Duurstede), van der Kun, Bouman, Knijff, van Gijn, Tydeman, Mutsaers, Bastert, Merckelbach, Seret, Verhey, de Waal Malefijt, van Vlijmen, Willinge, de Savornin Lohman, Mees, Donner, van Styrum, F. van Bylandt (Apeldoorn), Groen van Waarder, van der Zwaag, Kerdijk, Hennequin, van Asch van Wijck (Ede), de Ras, Froelstra, Pijnappel, Staalman, C. van Bylandt (Gouda), van der Borch van Verwolde, Bolsius, van Heemstra, van Gilse, de Bieberstein, van Kerkwijk, Roessingh, Hess-link van Suchtelen, Jansen, Ferf, Nolting, Ketelaar, van Kempen, Geertsema, Goekoop, Vermeulen, Kool, Kuyper, van de Velde, t Hooft, Conrad, Lely, van Dedem, Pijnacker Hordijk, Travaglini, Mackay, Michiels van Verdynen, Krap, Nolens, de Visser, Hartogh, van den Borch van Heemstede, van Karnebeek, van Kol, Schaper, de Boer, Marchant, Fokker, van Limburg Stirum, Lieftinck, Schaepman, Rink, de Ram, van Raalte, Dobbeltmann, Smeenge, Tak van Poortvliet, Brummelkamp en Pyttersen,

en al de heeren Ministers.

De notulen van het verhandelde in de vorige vergadering worden gelezen en goedgekeurd.

De Voorzitter deelt mede:

A. dat zijn ingekomen:

1°. berichten van de heeren van Deinse, Loeff, Schepel, Traijen en de Klerk, dat zij verhinderd zijn de vergadering bij te wonen; de tweede door ernstige ongesteldheid; de derde wegens lichte ongesteldheid; de vierde omdat hij nog niet geheel van zijn ziekte hersteld is, en de vijfde wegens vergadering van den gemeenteraad van Rotterdam.

Deze berichten worden voor kennisgeving aangenomen;

2°. een missive van den directeur van het Kabinet der Koningin, houdende kennisgeving dat hare Majesteit heeft goedgekeurd het door de Staten-Generaal aangenomen voorstel van wet, houdende nadere wijziging van eenige bepalingen der Kieswet.

Deze missive wordt voor kennisgeving aangenomen;

3°. acht en vijftig missives van de Eerste Kamer, houdende kennisgeving dat zij zich heeft vereenigd met even zooveel haar door de Tweede Kamer toegezonden voorstellen van wet, aangenomen in hare vergaderingen van den 28sten en 29sten December 1900.

Deze missives worden voor kennisgeving aangenomen;

4°. een missive van den Minister van Oorlog, ten geleide van een uittreksel uit de rapporten betreffende de geoefendheid van de miliciens der lichte 1900 bij het wapen der infanterie.

Deze stukken zijn gedrukt en rondgedeeld;

5°. de volgende adressen:

veertien betrekkelijk het wetsontwerp tot herziening der Drankwet, te weten:

acht, van den kerkeraad der Gereformeerde Kerk van Assen;

een, van den kerkeraad der Gereformeerde Kerk van: Sappemeer, Middelburg, Leksmond, Mijdrecht, Leek, Kampen en Hollandsche Veld;

vier, van de afdelingen Zierikzee, Groningen, Leerdam en omstreken, Emmer Compasceum en omstreken, van de Nationale Christen-Geheelonthouders-vereeniging;

een, van J. G. Jansonius te Dragten, mede namens anderen;

een, van de secretaresse der Noordhollandsche Provinciale Propaganda-commissie der Nederlandsche Vereeniging tot afschaffing van alcoholhoudende dranken, vergezeld van 440 handteekeningen, ten blyke van instemming met het adres der Centrale Drankwet-commissie dd. 5 September j.l.;

een, van den raad der gemeente Herwijnen, tot verhooging der Rijksbijdrage in de kosten van verpleging van arme krankzinnigen;

een, van het dagelijksch bestuur van den Nederlandschen Bond van oud-onderofficieren, houdende verzoek om bij de behandeling der militaire wetsontwerpen rekening te houden met de belangen van de officieren en minderen;

een, van de Amsterdamsche Vereeniging van werkgevers in metaal- en houtbewerking, te Amsterdam, betrekkelijk het wetsontwerp tot wijziging en aanvulling van het tarief van invoerrechten;

een, van de afdeling Franeker van het Nederlandsch Werkliedenverbond Patrimonium, houdende verzoek tot aanneming van de motie van den heer de Waal Malefijt tot afschaffing der Staatsloterij;

een, van den voorzitter en den secretaris der afdeling Utrecht van den Nederlandsche Bond van post- en telegraafbeambten „de Post”, houdende adhaesie aan de motie van den heer Nolting c. s. betreffende de jaarwedden der beambten van de posten en de telegraphie;

146. Goedkeuring van Harer Majesteits huwelijk en regeling van de wijze van voltrekking en van eenige gevolgen van dit huwelijk.

een, van W. J. A. Schuchart, te Gouda, portier bij de Maatschappij tot Exploitatie van Staatsspoorwegen, weleer in dienst bij de voormalige Nederlandsche Rhijnspoorwegmaatschappij, houdende verzoek tot het alsnog ontvangen van eene som, gelijk staande met 3½ jaar traktement, zich daarbij beroepende op art. 6 der overeenkomst van 21 Januari 1890 tussehen den Staat en de laatstgenoemde Maatschappij;

een, van D. de Rooy, te Arnhem, houdende klachten over den commissaris van politie aldaar;

een, van het bestuur van den Provinciaal Gelderschen Boerenbond, betreffende het wetsontwerp houdende bepalingen betreffende de Staatszorg voor de paardenfokkerij;

een, van M. J. Bruigom, te Delft, houdende verzoek tot terugverkrijging van zijn onroerend goed, met toekenning van schadeloosstelling.

Deze adressen zullen verzonden worden aan de Commissie voor de Verzoekschriften of aan de betrokken Commissie van Rapporteurs;

een, van de firma T. C. B. ten Hagen, boekdrukker en uitgever te 's Gravenhage, betreffende het niet bestellen van weekbladen op Zondag;

een, van Elizabet Pauw, te Durgerdam, van niet te omschrijven strekking;

een, van Ch. U. G. J. M. J. F. Lemire, te Rotterdam, tot het instellen van een onderzoek naar zijn veroordeeling ter zake van een jachtdelict.

Deze adressen zijn, als ongezegeld, ter zijde gelegd;

6. twee verklaringen van adhaesie aan het adres van Jansonius c. s. in zake de drankwetsherziening, van:

de bestuurders van de afdelingen Meppel en Hennaarderadeel van den Algemeenen Nederlandschen Protestantenvbond.

Deze verklaringen worden voor kennisgeving aangenomen;

7. de volgende drukwerken:

van den Minister van Waterstaat, Handel en Nijverheid, de sedert de vorige toezending verschenen afleveringen en aanvullingsbladen van het Bulletin International des Douanes;

van den Minister van Koloniën:

de Statistiek van handel, scheepvaart en in- en uitvoerrechten in Nederlandsch-Indië over 1899;

het Verslag omtrent den post- en telegraafdienst in Nederlandsch-Indië over 1899;

van den Minister van Marine, afdeling Hydrographie, de Schetskaarten van Nederlandsch-Oost-Indië.

Deze drukwerken zullen worden geplaatst in de boekrij der Kamer;

B. dat door de afdelingen tot rapporteurs zijn benoemd over de wetsontwerpen:

goedkeuring van Harer Majesteits huwelijk en regeling van de wijze van voltrekking en van eenige gevolgen van dit huwelijk;

naturalisatie van Zijne Hoogheid Hendrik Wladimir Albrecht Ernst, Hertog van Mecklenburg, Vorst van Wenden, Schwerin en Ratzeburg, Graaf van Schwerin, Heer van de landen Rostock en Stargard, enz., enz., en regeling van eenige gevolgen dier naturalisatie;

regeling van het inkomen van den Gemaal der Koningin gedurende Hoogstdezelfs weduwnaarstaat;

verhooging van het Vde hoofdstuk der Staatsbegroting voor het dienstjaar 1901,

de heeren de Waal Malefijt, Fokker, C. van Bylandt (voorzitter), Schepel en Schaepman;

C. dat de Commissie van Rapporteurs gereed is met haar verslagen omtrent de bovengenoemde wetsontwerpen.

Deze verslagen zijn gedrukt en rondgedeeld. Op voorstel des Voorzitters wordt besloten deze wetsontwerpen achtereenvolgens in behandeling te nemen.

Aan de orde is de behandeling van de wetsontwerpen:

I. GOEDKEURING VAN HARER MAJESTEITS HUWELIJK EN REGELING VAN DE WIJZE VAN VOLTREKKING EN VAN EENIGE GEVOLGEN VAN DIT HUWELIJK. (146)

De algemeene beraadslaging wordt geopend.

De heer Troelstra: Mijnheer de Voorzitter! Hoewel art. 18 der Grondwet den Staten-Generaal medezeggenschap toekent bij het sluiten van het huwelijk der Koningin, heeft die bepaling in de practijk niet veel te beteekenen. Dit is duidelijk gebleken bij hetgeen naar aanleiding van dit huwelijk is voorgevallen. De verloving van Hare Majesteit is den volke bekend gemaakt door middel van een proclamatie, door alle Ministers onderteekend. Daarmede heeft de Regeering, nog vóór dat de zaak in de Staten-Generaal ter sprake kwam, feitelijk reeds dit huwelijk gesanctionneerd. De boodschap, waarbij dit feit aan de Staten-Generaal werd medegedeeld, is hier op plechtige wijze ontvangen en met een gelukwensch beantwoord. Waar dit het geval is geweest spreekt het al vanzelf, dat het tegen alle rede zou indruischen, om nu over dit huwelijk een debat te gaan voeren, en wanneer de Staten-Generaal na dien gelukwensch zich nog tegen dit huwelijk zouden verklaren, zou dit met alle recht „gekscheerderij” moeten genoemd worden. Wat thans is voorgevallen bewijst wel, dat in de practijk van dit recht der Staten-Generaal niets terecht komt.

Of ik dit betreur? Neen; ik gun de persoon van de Koningin in deze zaak dezelfde vrijheid als ieder ander. Bovendien acht ik de zaak niet van zooveel beteekenis, dat daarvoor een expresse uitspraak der Staten-Generaal noodig zou zijn. De persoon van den Gemaal van de Koningin kan ons vrijwel onverschillig zijn. Hij is slechts particulier persoon. Hij vervult als Prins-Gemaal geen enkele staatsrechtelijke functie. Alleen is het mogelijk, dat hij wegens de vertrouwelijke betrekking, waarin hij staat tot de regeerende Koningin, eenigen indirecten invloed op haar daden uitoefent; maar waar de Koningin zelve al zoo bitter weinig invloed op den gang van 's lands zaken uitoefent, daar kan die indirecte invloed van den Gemaal m. i. niet van zoodanige beteekenis zijn, om het te betreuren, dat de practijk ons niet in de gelegenheid stelt zelve dien Gemaal te kiezen.

Wel kan de mogelijkheid van dien invloed, gevoegd bij het feit, dat hij afkomstig is uit een land, dat door zijn achterlijkheid feitelijk een curiositeit is in Europa, voor ons een aansporing te meer zijn om toe te zien, dat de Koningin haar functie ook in het vervolg blijft uitoefenen binnen de zeer beperkte grenzen der Grondwet en te zorgen, dat van een persoonlijk regiment in ons land nimmer sprake zal zijn. Gebeurt dat — en het komt mij voor, dat het zal gebeuren — dan is het feit, waarover thans gesproken wordt, van geheel persoonlijke aard. Het is dan ook m. i. niet de moeite waard, om daarover drukte te maken, noch door het geheele land in rep en roer te brengen met feesten in dezen barren winter, alsof het volk gelukkiger zou worden door dit huwelijk, noch om daarin een bijzondere aanleiding te vinden, om een instelling te bestrijden, die zeer zeker de 20ste eeuw niet zal overleven, of om onaangenaamheden toe te voegen aan de personen die hun taak om der Regeering der Nederlandsche bourgeoisie tot ornament te dienen, op onberispelijke wijze vervullen. Wij hebben dus geen reden om ons tegen dit huwelijk te verklaren. Wel meen ik te spreken namens een groot deel van het Nederlandsche volk, wanneer ik bij deze gelegenheid den wensch uit, dat het de Koningin moge gelukken haren jeugdigen Nimrod . . . . .

De Voorzitter: Ik verzoek den geachten spreker zich van betamelijke uitdrakingen te bedienen.

146. Goedkeuring van Harer Majesteits huwelijk en regeling van de wijze van voltrekking en van eenige gevolgen van dit huwelijk.

De heer **Troelstra**: Mijnheer de Voorzitter! Nimrod was een geweldig jager en ik bezig geen enkele onbetamelijke uitdrukking. Ik herhaal dus den wensch, dat het de Koningin moge gelukken om Haar Gemaal den lust voor zachter en verhevener vernaken in te boezemen dan die waarin hij tijdens de verloving zijn eugdige bruid heeft betrokken.

Ik wensch verder een opmerking te maken naar aanleiding van een feit, waarover ook in de pers is gesproken, namelijk de wijze waarop door militaire autoriteiten een beweging op touw is gezet, om een buldeblijk uit de kringen der militairen....

De heer **Conrad**: Dat is schande.

De **Voorzitter**: Ik kan een debat daarover niet toelaten. Dit staat niet in verband met het wetsontwerp dat ons bezighoudt.

De heer **Troelstra**: Ik moet mij natuurlijk aan uw oordeel onderwerpen, hoewel ik niet begrijp, waarom het schande zou zijn hierover te spreken.

De heer **Conrad**: De wijze waarop het geschiedt.

De heer **Troelstra**: Wanneer ik hier opkom voor de vrijheid van alle burgers, ook van de militairen, en er tegen protesteer, dat er pressie op hen wordt uitgeoefend, voor welke zaak dan ook, dan is dit geen „schande”, doch niets meer dan mijn plicht en mijn recht.

De **Voorzitter**: Ik heb er niet aan gedacht te zeggen dat het schande was daarover te spreken, maar alleen de opmerking gemaakt, die ik nog eens aan het oordeel van den heer Troelstra onderwerp, dat ik niet kan toelaten dat hierover bij dit wetsontwerp wordt gesproken. Het kan later geschieden, maar niet bij deze gelegenheid.

De heer **Troelstra**: Zeer goed, Mijnheer de Voorzitter! Ik zal er dan later op terugkomen. Ik wensch bij deze gelegenheid de hoop uit te spreken, dat het huwelijk der Koningin aanleiding zal zijn tot het in ruime mate gebruik maken door de Regeering van het recht van gratie. Er zijn velen die in den vreemde rondzwerven om feiten, werkelijk niet van dien aard, om hun de gelegenheid te onthouden, in vrijheid den vaderlandschen grond weer te betreden — ik hoop, dat zij bij deze gelegenheid gratie zullen verkrijgen. Ook geef ik voor de zooveelste maal den Minister van Justitie in overweging, de gebroeders Hogerhuis thans uit de gevangenis te ontslaan.

Het is mijn plan niet over de verschillende artikelen van dit wetsontwerp het woord te voeren, maar toch geven mij de artt. 2 en 4 aanleiding om er tegen op te komen, dat de Regeering bij deze gelegenheid zoo totaal zonder noodzaak gebroken heeft met een in Nederland geldende regel, den grondslag onzer moderne rechtsbeschouwingen, dat alle burgers gelijk zijn voor de wet.

Mijnheer de Voorzitter! Waar voor een gewoon burger de ambtenaar van den burgerlijken stand goed genoeg is om hem in het huwelijk te verbinden, daar zie ik niet in, welke reden er bestaat, om dien ambtenaar te min te achten, waar het geldt het huwelijk te sluiten van de Koningin.

Ik zou gaarne van den Minister willen vernemen, welke reden er is om in deze van den algemeenen regel af te wijken.

In de stukken heb ik wel gelezen dat dit wenschelijk voorkomt, maar *waarom* het wenschelijk voorkomt, heb ik niet gezien en ik meen, dat er wel degelijk redenen van *algemeen belang* en niet van *persoonlijke willekeur* moeten bestaan om ten opzichte van welken Nederlandschen burger ook, inbreuk te maken op het algemeen geldende recht.

Met deze opmerkingen meen ik te moeten volstaan.

De heer **Cort van der Linden**, *Minister van Justitie*: Mijnheer de Voorzitter! Mij dunkt, dat alleen de laatste opmerking van den geachten spreker van mijn zijde een antwoord vereischt. Dit antwoord kan kort zijn, daar ik met hem ten eenenmale verschil in de appreciatie van de beteekenis van dit huwelijk. Ik meen, dat dit huwelijk van zoo bijzonderen aard is, dat enkele bijzondere maatregelen vereischt worden.

Waar het hoofd van den Staat een huwelijk sluit, is dit een

feit van zóó groot gewicht, dat dit alleen reeds bijzonderen luister rechtvaardigt, en de voorgestelde afwijking der wet is een gevolg van het feit, dat ook de plechtigheden die er bij plaats hebben, anders zijn dan bij een gewoon huwelijk.

De algemeene beradslaging wordt gesloten.

Beraadslaging over art. 1, luidende:

„Het huwelijk, door Ons aan te gaan met Zijne Hoogheid Hendrik Wladimir Albrecht Ernst, Hertog van Mecklenburg, Vorst van Wenden, Schwerin en Ratzeburg, Graaf van Schwerin, Heer van de landen Rostock en Stargard, enz., enz., geboren te Schwerin, 19 April 1876, wonende te Schwerin, wordt goedgekeurd.”

De heer **Kuyper**: Mijnheer de Voorzitter! Over dit artikel wensch ik mij een opmerking te veroorloven. Intusschen niet dan na vooraf aan de Regeering mijn verontschuldiging te hebben aangeboden, dat ik die opmerking niet heb kunnen laten opnemen in het Voorloopig Ver-lag.

Eerst Donderdag werd besloten tot het onderzoek in de afdeelingen, en zulks wel op Zaterdag, op een ongewonen dag. Voor dien Zaterdag nu was ik reeds lang vooraf door ambtelijke bezigheden bezet, zoodat het mij onmogelijk was — gelijk ik dan ook aan den voorzitter van mijn afdeling heb medegedeeld — bij het onderzoek tegenwoordig te zijn. De opmerking, die ik mij wensch te veroorloven, is deze. Ik wilde aan de Regeering vragen, of zij de uitdrukking aan het slot van het eerste artikel voorkomende: „wordt *goedgekeurd*” niet zou kunnen omzetten in een andere en zachtere. Het komt mij voor, dat: „wordt *goedgekeurd*”, noch juist, noch hoffelijk, noch conform de Grondwet, noch in overeenstemming is met het burgerlijk recht. Wie een zaak *goedkeurt*, wordt geacht over die zaak in haar geheelen omvang, op vaste gronden, een positief oordeel te vellen. Wie alzoo een huwelijk goedkeurt, wordt geacht daarmede een positief oordeel uit te spreken over geheel den inhoud daarvan, d. i. over de geschiktheid van de te huwen personen voor elkander en over de geschiktheid van hun echtvereniging voor het milieu te midden waarvan dat huwelijk zal worden gesloten.

Dit nu is iets wat ons ten deze niet toekomt. Ons komt als Staten-Generaal niet anders toe dan om ter zake van redenen aan het landsbelang ontleend, zulk een huwelijk al dan niet te stuiten. Dat ook de Regeering zakelijk dit met mij eens is, blijkt dan ook uit de Memorie van Toelichting. Er wordt ons toch in de conductoire medegedeeld, dat de Memorie van Toelichting, die het ontwerp vergezelt, de gronden bevat waarop het berust, en wanneer men nu die Memorie inziet en leest, vindt men daar niet één enkelen grond van positieven aard aangegeven, waarom dit huwelijk zou zijn goed te keuren.

In de tweede plaats meen ik, dat deze uitdrukking van „goedkeuren”, in strijd is met de traditiën van hoffelijkheid, welke steeds in de wetgeving gevolgd zijn, waar men met het Koninklijk gezag in aanraking kwam. Het woord „goedkeuren” wordt in de Grondwet geb-zigd ten aanzien van de Eerste Kamer, waar deze te oordeelen heeft over een ontwerp, waartoe van de Tweede Kamer het initiatief uitging. Er staat in art. 118 der Grondwet met zoovele woorden: „wanneer de Eerste Kamer het voorstel *goedkeurt*” en evenzoo aan het slot: „wanneer de Eerste Kamer het voorstel *niet goedkeurt*”.

Is er daarentegen sprake van een voorstel dat van de Kroon is uitgegaan, dan wordt ten aanzien van de Eerste Kamer de uitdrukking „goedkeuren” *niet* gebezigd. Dan heet het in art. 114: „wanneer zij tot *aanneming* of tot *niet-aanneming* van het voorstel besluit”.

Ziedaar dus voor den wetgever tweeërlei wijze van zich uit te drukken. Heeft de Eerste Kamer te doen met de Tweede Kamer, dan wordt gesproken, zonder euphemisme, van *goedkeuren* of *niet-goedkeuren*. Gaat het daarentegen een ontwerp van de Kroon aan, zoodat men staat tegenover het Koninklijk gezag, dan wordt met opzet die harde uitdrukking van „goedkeuren” *vermeden*, en, naar mij voorkomt, zeer te recht.

Die uitdrukking toch onderstelt zekere afhankelijkheid van hem die goed- of afkeurt, en waar nu het Koninklijk gezag

146. Goedkeuring van Harer Majesteits huwelijk en regeling van de wijze van voltrekking en van eenige gevolgen van dit huwelijk.

in ons staatsrecht ongetwijfeld aan zekere beperkingen gebonden is, daar eischen kieschheid en hoffelijkheid, dat wij bij de uitoefening van dat recht geen uitdrukkingen bezigen, die aan de Kroon deze afhankelijkheid zoo *tout cru* doen gevoelen.

In de derde plaats komt het mij voor, dat die uitdrukking van *goedkeuring* ook niet conform de Grondwet is, wat het zakelijke betreft. De Grondwet handelt en in art. 18 en in art. 30 over hetgeen den Staten-Generaal toekomt in zake vorstelijke huwelijken en maakt daarbij onderscheid. Waar sprake is van het huwelijk van prinsen die niet regeeren, wordt het woord „toestemming” gebezigd; wat een veel zachtere term is dan „goedkeuren”. Wanneer ik toestem, laat ik aan de betrokken personen het oordeel ten principale over, en verklaar alleen, dat ik, wat mij aangaat, en voor zoover ik er medezeggenschap in heb, mijn toestemming verleen. Bij „goedkeuring” daarentegen trek ik alle oordeel aan mijzelf. Doch zelfs die uitdrukking van „toestemming” bezigt de Grondwet alleen waar sprake van *niet* regeerende prinsen, terwijl ze bij regeerende prinsen den *nog zachteren* term kiest van „aangaan van het huwelijk in gemeen overleg”.

Hoe is het nu met den geest en de uitdrukkingswijze der Grondwet overeen te brengen, dat, waar de Grondwet zelfs ten opzichte van prinsen die *niet* regeeren, een *zachtere* uitdrukking dan „goedkeuring” bezigt, hier ten opzichte van een regeerende vorstin niet eens van *toestemming* wordt gesproken, maar dat hardere en min hoffelijke, „*goedgekeurd*” is gekozen, dat de Grondwet zelfs bij prinsen die niet regeeren, mijd?

Eindelijk komt het mij voor, dat de uitdrukking „*goedgekeurd*” niet wel rijmt met ons Burgerlijk Wetboek.

Ook bij particuliere personen bepaalt ons recht, dat zij niet geheel vrij zijn, zoo maar te huwen wanneer zij willen, maar dat het huwelijk gebonden is aan een medezeggenschap van den vader, uit hoofde van zijn vaderlijk gezag. Toch wordt ook hiervan in ons Burgerlijk Wetboek niet gezegd, dat de vader zijn *goedkeuring* moet verleen, maar dat hij zijn *toestemming* geeft. Iets wat wel niet anders kan, Mijnheer de Voorzitter, want de verantwoordelijkheid voor het *goedkeuren* van een huwelijk kan men niet op zich nemen, tenzij men beide personen door en door kent, en een profetischen blik waagt in hun toekomst, en daaraan wagen zich alleen de huwenden zelve tegenover elkaar. Ook in het Burgerlijk Wetboek wordt daarom voor den vader gebezigd de uitdrukking van „*toestemming*”, wat een gansch ander en veel zachter begrip is.

In de tweede plaats wordt die *toestemming* alleen aangewezen als rechtsmiddel om een huwelijk te *stuiten*; en wel om te stuiten de *voltrekking* van het huwelijk.

Het is daarom, dat ik aan de Regeering de vraag zou willen stellen, of zij geen andere reactie kiezen kon. Niet alsof ik onderstelde, dat de Regeering *bedorfd* heeft tegenover het Hof hetzij onhoffelijk hetzij hard te zijn: ik onderstel veeleer het tegendeel, en neem gaarne aan, dat ze deze uitdrukking heeft gekozen, zonder er op te letten wat ten deze het taalgebruik der wet medebrenge. Maar nu de gekozen uitdrukking dan toch met dat taalgebruik blijkt te strijden, zou ik aan de Regeering willen vragen, of ook zij niet meenen zou, dat het door haar beoogde doel even goed kon bereikt worden, zonder dat van de hoffelijke traditie werd afgeweken en zonder in conflict te komen met de terminologie van de Grondwet en het Burgerlijk Wetboek, indien art. 1 in dezer voege gelezen werd: „*Ons voorgenoemen huwelijk* met Zijne Hoogheid enz. *kan voltrokken worden.*” Daarbij sluit zich dan tevens veel beter aan hetgeen in de artt. 2 en 3 van ditzelfde ontwerp van de *voltrekking* van het huwelijk gezegd wordt. Dan heeft men een zachte en kiesche uitdrukking waarin niets hards voor de Kroon klinkt, en waarin toch ligt, dat de Kroon, niet dan in *gemeen overleg* met de Staten-Generaal, constateert dat er niets is wat het huwelijk zou behoeven te stuiten.

De heer Cort van der Linden, Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! In de eerste plaats merk ik op, dat volgens mijn taalgevoel het woord: „*goedkeuring*” juist een zachter vorm is dan „*toestemming*”. In de bevoegdheid om al of niet toestemming te geven ligt veel grooter macht dan in de goedkeuring is opgesloten. Maar dit is misschien een quaestie van subjectief gevoel; iets anders is het met de vraag of hier betracht is de hoffelijkheid en de kieschheid tegenover de Kroon.

Ik merk al dadelijk op, dat van een hoffelijkheid of kieschheid der Regeering tegenover de Kroon in deze zeer moeilijk sprake kan zijn, want het komt mij voor, dat de geachte afgevaardigde vergeet, dat het wetsontwerp door Hare Majesteit zelf is ingediend. Bovendien gelieve de geachte afgevaardigde in het oog te houden, dat door de Regeering eenvoudig gevolgd is de traditie, en het zou wellicht een bewijs zijn geweest van onhoffelijkheid, wanneer de Regeering niet gebruikt had dezelfde uitdrukking, die ook bij het huwelijk van den doorluchtigen vader der Koningin in de wet is gebezigd. In de wet, die dat huwelijk heeft gesanctionneerd, komt deze zelfde uitdrukking van „*goedkeuring*” voor.

Eindelijk geloof ik, dat de uitdrukking, die door den geachten afgevaardigde wordt aan de hand gedaan, geheel en al het voorschrift der Grondwet zou miskennen. Want het huwelijk kan wel degelijk voltrokken worden zonder goedkeuring of eenige wettelijke toestemming. Alleen wanneer het zonder gemeen overleg met de Staten-Generaal wordt voltrokken, zou de Koningin afstand doen van de Kroon.

Ik meen daarom te moeten handhaven de redactie die hier wordt voorgesteld.

De heer Kuyper: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal, waar het een pure quaestie van vorm geldt, nu de Regeering haar redactie handhaaft, er niet verder op ingaan, maar wensch toch mijn bevreemding er over uit te spreken, dat de Minister van Justitie ten opzichte van twee constitutioneele verhoudingen een positie inneemt, die m. i. niet te verdedigen is. De Minister zegt, en te recht, dat de Grondwet wil, dat het huwelijk zal worden aangegaan in gemeen overleg met de Staten-Generaal, maar beweert nu, dat, indien hier een wet tot stand komt, in welke *intitulé* staat: in gemeen overleg met de Staten-Generaal, en die voorts in art. 1 bepaalt, *dat het huwelijk kan voltrokken worden*, hiermede niet aan de bepaling der Grondwet zou zijn voldaan. Gaat dit nu aan? Wanneer het, ja een Koninklijk besluit was, dit is een eenzijdige handeling van de Kroon, waarin zulk een artikel voorkwam, dan zou natuurlijk de bedenking van den Minister juist zijn, maar wanneer er sprake is van een wet, aan welke hoofd staat: „in gemeen overleg met de Staten-Generaal”, hoe kan de Minister dan zeggen, dat het huwelijk voltrokken zou kunnen worden ook buiten de Staten-Generaal om?

In de tweede plaats moet ik er mijn bevreemding over uitspreken, dat de Regeering zegt, dat er van onhoffelijkheid hier geen sprake kan zijn, omdat dit wetsontwerp door de Koningin zelve wordt voorgesteld. Mag alzoo, Mijnheer de Voorzitter, de Kroondrager persoonlijk in het debat worden gebracht? Of geldt dan de regel niet meer, dat in deze Kamer altoos uitsluitend met de heeren Ministers gehandeld wordt? Mocht daarentegen de verhouding tusschen de heeren Ministers en de Kroon van dien aard zijn, dat de heeren Ministers in deze niet onder eigen verantwoordelijkheid hebben gehandeld, maar lijdelijk de wenschen van de Kroon gevolgd zijn, laat mij dan dit zeggen, dat de heeren Ministers dan toch in elk geval ons verlokken willen, om als Staten-Generaal met deze min hoffelijke formule mede te gaan.

De beraadslaging wordt gesloten, en art. 1 zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

De artt. 2 en 3 worden achtereenvolgens zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Beraadslaging over art. 4, luidende:

„Ten aanzien van Zijne Hoogheid zullen niet gelden de wettelijke voorschriften betreffende den leeftijd waarop men tot eenige landsbediening benoembaar is.”

De heer Pyttersen: Mijnheer de Voorzitter! Ik had, evenals de heer Troelstra, gehoopt en laat mij er bijvoegen, verwacht, dat de Regeering bij deze gelegenheid alles zou hebben vermeden, wat maar eenigszins het karakter draagt van een uitzondering op de bestaande wetgeving. Ik had verwacht, dat de Regeering zou hebben begrepen, welk een goeden indruk het in den lande zou hebben gemaakt, wanneer zij, in wier

146. Goedkeuring van Harer Majesteits huwelijk en regeling van de wijze van voltrekking en van eenige gevolgen van dit huwelijk.

naam de wetten worden gemaakt en uitgevaardigd, zich bij deze gelegenheid ook in allen deele gehouden had aan de bestaande wettelijke bepalingen.

Dat geldt m. i. in de allereerste en voornaamste plaats ten opzichte van de bepaling in art. 4 van dit wetsontwerp, waarbij de bestaande bepalingen omtrent de leeftijdsgrenzen voor aanzienlijke betrekkingen worden weggenomen ten bate van den toekomstigen gemaal der Koningin.

Is de vrees geheel ongegrond, dat door deze bepaling in art. 4 opgenomen, in het oog van velen de belangrijkheid, de beteekenis van die hooge betrekkingen, zal worden verzwakt en verminderd? Wanneer aan een jongen vreemdeling, hoe hoog zijn maatschappelijke positie ook moge zijn, de gelegenheid wordt geopend de hoogste en aanzienlijkste betrekkingen in den lande te bekleeden, waarvoor voor Nederlanders een hooge leeftijdsgrens is gesteld, dan kan het, dunkt mij, niet anders, of bij velen zal de gedachte rijzen, dat die betrekkingen dan ook niet die hooge beteekenis hebben, welke daaraan gewoonlijk wordt gehecht.

En nu heeft de Regeering de zaak nog verergerd door in de Memorie van Antwoord er uitdrukkelijk op te wijzen, dat juist met het oog op den Raad van State deze bepaling in de wet wordt opgenomen. Welnu, daardoor wordt juist het onwenselijke van dit artikel duidelijk aangetoond.

Ik behoef er hier in deze Vergadering niet op te wijzen welke hooge beteekenis de Raad van State in ons staatsbestuur inneemt; hoe het geval zich kan voordoen dat één enkele stem in dat college uitgebracht van het hoogste gewicht kan zijn voor de belangen van ons land. Mij dunkt, dat waar de wetgever zelf den eisch van 35-jarigen leeftijd heeft gesteld daardoor reeds het bewijs is geleverd dat die wetgever aan het vervullen van die betrekking zeer hooge eischen heeft willen stellen.

En nu acht ik het dubbel onjuist deze bepaling in de wet op te nemen, omdat reeds art. 2 van de wet van 1861 de gelegenheid geeft den toekomstigen Prins-Gemaal de plaats in den Raad van State te geven die gewenscht wordt. Ik begrijp volkomen en kan het eveneens billijken dat men aan Zijn Hoogheid de gelegenheid wil geven praktisch kennis te nemen van alles wat het bestuur van ons land betreft. Maar daaraan kan art. 2 voldoen, waarbij aan de Koningin de bevoegdheid is geschonken om de Prinsen van het Koninklijke Huis zitting te doen nemen in den Raad van State met adviseerende stem. Want, ik behoef het wel niet te zeggen, het is niet tegen het plaats nemen in den Raad van State, maar wel met het oog op het geven van stem aan den toekomstigen Prins-Gemaal als lid van den Raad van State, dat ik gemeend heb tegen dit artikel te moeten opkomen.

Wanneer Zijn Hoogheid den door de wet gestelden leeftijd van 35 jaar zal hebben bereikt, zal hij geacht kunnen worden op de hoogte te zijn om met volkomen kennis van zaken te oordeelen, iets wat men hem thans onmogelijk zal kunnen toekennen. Daarom betreur ik ten eerste dat de Regeering gemeend heeft deze bepaling in de wet te moeten brengen, en ik zou haar in overweging willen geven om dit artikel te doen vervallen.

De heer van der Zwaag: De Nederlandsche wetgever is voor en na zeer voorzichtig geweest ten opzichte van de benoembaarheid tot sommige ambten. Dit is zelfs zóó sterk, dat elk persoon, die op een of andere manier het vertrouwen van tal van zijn medeburgers heeft verworven, zoodat ze hem eenig ambt zouden willen opdragen, soms toch nog niet benoembaar is tot dat ambt, omdat hij den daarvoor bepaalden leeftijd nog niet heeft bereikt. Ik herinner o. a. aan het lidmaatschap van de Tweede Kamer. Al is er een meerderheid in zeker district, die een zeker man naar het Parlement zou willen afvaardigen, dan mag dit nog niet gebeuren tenzij die persoon den 30-jarigen leeftijd heeft bereikt. Men heeft in het stellen van een zekeren leeftijd een waarborg willen vinden, voor de bezadigheid, en zeer waarschijnlijk voor de ervaring, die er noodig is om het lidmaatschap van dat college behoorlijk te vervullen.

Nu is het lidmaatschap van de Tweede Kamer wel een gewichtige betrekking, maar toch in slechts zeer betrekkelijken zin. Ieder lid heeft niet eens voor een honderdste deel invloed op de besluiten, want achter de Tweede Kamer staat de Eerste, om

alle mogelijke waarborgen te geven dat niet overijld zal worden gehandeld. De invloed van één persoon in haar midden kan dus nooit overheerschend zijn, op welk gebied ook, en toch heeft men het noodzakelijk geacht dat, om als lid toegelaten te worden, men den 30-jarigen leeftijd moet hebben bereikt.

Deze voorzichtigheid wordt nu ten opzichte van den aanstaanden man der Koningin heelemaal uit het oog verloren. Nu heb ik wel niet de minste reden om den persoon van den aanstaanden man der Koningin te wantrouwen, maar ik heb ook niet de minste reden om hem, vooral ten opzichte van zijn staatkundige gevoelens, te vertrouwen, en ik geloof dat de Regeering zich vrijwel op datzelfde standpunt had mogen plaatsen. Troelstra heeft straks bij de algemeene besprekingen gesproken over den indirecten invloed, dien de aanstaande man van de Koningin zou hebben en zich daarover niet zeer ongerust maakt. Ik laat in het midden in hoever die invloed geen reden tot ongerustheid zal geven, maar hier is in allen gevalle wel degelijk sprake van directen invloed.

Het geldt hier het lidmaatschap van den Raad van State. En nu is dat lidmaatschap niet alleen een gewichtige betrekking, maar een betrekking waarin ieder lid zulk een invloed kan laten gelden op den gang van 's lands zaken, dat de uiterste voorzichtigheid, voor wien dan ook, hier geboden ware. Want onderstellen we maar dat de aanstaande man van de Koningin beschikt over alle mogelijke gaven van geest en hart, — er wordt voor het lidmaatschap van den Raad van State daarnevens dan toch zeer zeker nog geëischt een zekere opleiding, zekere mate van kennis van zaken van staatkundigen en algemeenen aard, welke iemand, hoe hoog ook geplaatst, niet aanwaait. Met het oog op den invloed, dien hij als lid van den Raad van State kan laten gelden, en die de aanstaande Gemaal der Koningin zeer zeker zal laten gelden als hij eens lid van dien Raad is, moet ik mij ten sterkste tegen dit artikel verklaren, te meer — de Regeering geeft dit toe — omdat er niet de minste noodzakelijkheid bestaat om het artikel thans in de wet op te nemen.

Wij kunnen gerust eerst afwachten hoe de zaak loopen zal. Blijkt het dan, dat de Hertog door zijn optreden, door zijn handelingen, het vertrouwen van het volk weet te winnen, en dat hij, met het oog op zijn antecedenten en op de ondervinding, die wij nog van hem moeten opdoen, hem gerust het lidmaatschap van den Raad van State kunnen opdragen, dan is de tijd van 3 à 4 weken voldoende — wij zien het aan deze wetten — om onze wetgeving zoo te maken, dat dit mogelijk is.

Er is nog een gevaar in dit art. 4 gelegen; daarin wordt indirect namelijk reeds op de benoeming vooruitgelopen.

De Minister van Justitie schudt ontkennend het hoofd; ik verzcek hem vriendelijk eerst de motieven te vernemen, die ik zal aanvoeren om mijn bewering staande te houden.

Wanneer men niets in de wet bepaalt, kan men de zaak laten loopen zooals zij gaat. Heeft er dan geen benoeming plaats, dan wordt er niemand beleedigd. Maar wanneer art. 4 in de wet komt, en er deden zich eens omstandigheden voor, waarom het minder raadzaam werd den Hertog tot lid van den Raad van State te benoemen, dan zou een niet-benoeming een beleediging zijn; dan zou men stilzwijgend door de niet-benoeming te kennen geven: ofschoon de gelegenheid is opengesteld, gaan we u voorbij, omdat we u liever niet in dat college hebben.

Om al deze redenen acht ik het zeer onraadzaam dit artikel in de wet op te nemen.

Indien de Regeering aan den wensch van den heer Pyttersen, om het artikel niet te handhaven, niet wil voldoen, zal ik mij niet verantwoord achten als ik geen stemming er over vraag.

De heer Cort van der Linden. Minister van Justitie: Mijnheer de Voorzitter! De Regeering heeft overwogen dat Zijn Hoogheid, voordat hij den 35-jarigen leeftijd bereikt zal hebben, wellicht behoefte kon gevoelen om een grooter aandeel te nemen in de werkzaamheden van den Raad van State, dan met het uitbrengen van een bloot adviseerende stem in overeenstemming te brengen zoude zijn. Mocht dit geval zich voordoen, dan zou het in 's lands belang zeer raadzaam kunnen zijn, dat den Hertog die gelegenheid verschaft werd. Het expedient, door den heer van der Zwaag aan de hand gedaan, is, dunkt mij, niet aanbevelenswaardig. Indien zich de behoefte waarvan ik sprak inderdaad zal doen gevoelen, zou het niet zijn overeen

te brengen met een goeden gang van zaken, dat over de geschiktheid van den Hertog om een betrekking te vervullen, in de Staten-Generaal gedebatteerd werd. De benoeming is een zaak van uitvoering, die aan de Regeering moet voorbehouden blijven en niet direct of indirect hier moet beslist worden.

Wij wenschen de mogelijkheid om den Hertog te benoemen juist op dit oogenblik geopend te zien, omdat thans nog alle personen-quaestiën geëcarteerd zijn.

Men moet niet uit het oog verliezen, dat het hier thans niet de vraag geldt of het wenschelijk is dat de Hertog thans of over eenige jaren zal benoemd worden, maar of wij de wettelijke verbodening die thans bestaat zullen wegnemen.

De heer van der Zwaag: Mijnheer de Voorzitter! Op het korte antwoord van den Minister een kort wederwoord en wel naar aanleiding van diens argument dat het min of meer onkiesch zou kunnen zijn, als hier, te eeniger tijd, over de geschiktheid van den persoon des Hertogs in de Kamer zou moeten gedebatteerd worden.

Hier nu openbaart zich weder een groot verschil van opvatting tusschen den Minister en mij. Een debat over geschiktheid zou ik voor dergelijke betrekkingen juist verlangen: voor die al of niet geschiktheid moet alles wijken, ook de zoogenaamde kieschheid. Maar al ware dit een bedenkelijke zijde van de zaak, nog veel bedenkelijker zou ik het achten om nu reeds de gelegenheid te openen voor de benoeming van iemand die — ik zeg niet dat hij het is — maar die ongeschikt kan blijken te zijn en daarop, op die benoeming, door dit artikel te praëjudicieeren, zooals de juristen het, geloof ik, noemen.

Ik ben door de argumentatie van den Minister in geen deele overtuigd, want daarvan kan men zeker zijn: als de Hertog het algemeene vertrouwen kan winnen, en het een algemeene opinie wordt dat hij als lid van den Raad van State directen invloed op 'slands zaken behoort uit te oefenen, dan zal een debat in deze Kamer, waar de Minister op zinspeelde, in geen enkel opzicht te vreezen zijn voor den Hertog of schade doen aan de kieschheid.

De beraadslaging wordt gesloten.

Art. 4, op verzoek van den heer van der Zwaag in stemming gebracht, wordt met 79 tegen 10 stemmen aangenomen.

Voor hebben gestemd de heeren Seret, Verhey, de Waal Malefijt, van Vlijmen, Willinge, de Savornin Lohman, Mees, Donner, van Styrum, Groen van Waarder, Hennequin, van Asch van Wijk (Ede), de Ras, Pijnappel, van Bylandt (Gouda), van den Borgh van Verwolde, Bolsius, van Heemstra, de Bieberstein, van Kerkwijk, Roessingh, Hesselink van Suchtelen, Jansen, Ferf, van Kempen, Geertsema, Gockoop, Vermeulen, Kool, Kuyper, van de Velde, 't Hooft, Conrad, Lely, van Dedem, Pijnacker Hordijk, Travaglino, Mackay, Michiels van Verduynen, Krap, Nolens, de Visser, Hartogh, van den Bergh van Heemstede, van Karnebeek, de Boer, Marchant, Fokker, van Limburg Stirum, Lieftinck, Schaepman, Rink, de Ram, van Raalte, Dobbeltmann, Smeenge, Tak van Poortvliet, Brummelcamp, Drucker, Tijdens, Goeman Borgesius, Heldt, van Alphen, Kolkman, Veegens, Lucasse, Meesters, van den Heuvel, Schimmelpenninck, van Asch van Wijk (Wijk bij Duurstede), van der Kun, Bouman, Knijff, van Gijn, Tydeman, Mutsaers, Bastert, Merkelbach en de Voorzitter.

Tegen hebben gestemd de heeren van der Zwaag, Kerdijk, Groelstra, Staalman, van Gilse, Nolting, Ketelaar, van Kol, Schaper en Pyttersen.

De ARTT. 5, 6 en 7 en de BEWEEGREDEN worden achtereenvolgens onder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Het wetsontwerp wordt zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

II. NATURALISATIE VAN ZIJNE HOOGHEID HENDRIK WLADIMIR ALBRECHT ERNST, HERTOG VAN MECKLENBURG, VORST VAN WENDEN,

SCHWERIN EN RATZEBURG, GRAAF VAN SCHWERIN, HEER VAN DE LANDEN ROSTOCK EN STARGARD, ENZ., ENZ., EN REGELING VAN EENIGE GEVOLGEN DIER NATURALISATIE. (147)

Dit wetsontwerp wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

III. REGELING VAN HET INKOMEN VAN DEN GEMAAL DER KONINGIN GEDURENDE HOOGSTDEZELFS WEDUWNAARSTAAT. (148)

De algemeene beraadslaging wordt geopend.

De heer van Gilse: Mijnheer de Voorzitter! Heb ik met volle instemming en warme sympathie beide voorafgaande wetsontwerpen toegejuicht, omdat ik het aanstaande huwelijk van onze geliefde en geëerbiedigde Koningin een heuglijke gebeurtenis acht, in de eerste plaats voor Hare Majesteit zelve, maar bovenal voor de toekomst van ons vaderland, des te meer doet het mij leed tegen dit wetsontwerp bedenkingen te moeten inbrengen welke, niettegenstaande den diepsten eerbied voor het Hoofd van den Staat, mijn geweten en mijn plichtsopvatting mij verbieden te verzwijgen. Gedachtig aan de juiste woorden, door wijlen den Minister Heemskerk bij gelegenheid van de jongste grondwetsherziening gesproken, „dat elk debat over geld tusschen de Kroon en de Volksvertegenwoordiging moet zijn afgesneden”, aarzelen ik niet de indiening van dit wetsontwerp een politieke fout te noemen en stel ik het Kabinet verantwoordelijk voor de moreele schade, welke daardoor aan het prestige en aan het aanzien van ons Koninklijk Huis kan en, naar mijn volle overtuiging, ook zal worden toegebracht.

Mijn bezwaren zijn en van formeelen en van practischen aard.

Een formeele bedenking is, dat, in strijd met de verklaring in de Koninklijke Boodschap, dat „de toelichtende Memorie die het wetsontwerp vergezelt, bevat de gronden waarop het rust”, dit wetsontwerp niet is toegelicht, omdat wat in de al te korte toelichting is gezegd, in strijd is met de Grondwet, terwijl daarin zelfs niet maar één enkele grond is aangegeven waarom, zooals in de considerans wordt gezegd, de uitkeering van een weduwnaarsjaargeld „wenschelijk” te achten zou zijn.

Wat het eerste punt betreft, het mijns inziens ongegronde beroep op art. 28 der Grondwet, wordt door de Regeering beweerd, — erkennende dat de toekenning der f 150 000 aan den Gemaal-weduwnaar niet onmiddellijk voortvloeit uit deze bepaling, dat evenwel de *ratio legis*, de redenen die voor de opnemning van dit artikel in de Grondwet hebben gegolden, de toekenning rechtvaardigen.

Mij komt het, Mijnheer de Voorzitter, op de meest stellige wijze in strijd voor met het karakter eener constitutie, om aan een harer bepalingen, op grond van de *ratio legis*, dus bij analogie, uitbreiding te geven. De bepalingen der constitutie, naar oorsprong en beteekenis een verbondsakte tusschen vorst en volk, zijn uit haren *strictae interpretationis*; zij kunnen noch door den eenzijdigen wil van een der partijen, noch door den gewonen wetgever worden ingekrompen noch uitgebreid en gelden naar haar duidelijken tekst zoolang de Grondwet niet op de door haar zelve voorgeschreven wijze is gewijzigd. Een beroep op de bedoeling van den Grondwetgever, ter motiveering van een wet welke feitelijk uitbreiding geeft aan een grondwettelijke bepaling, moet daarom stellig als zoodanig worden gewraakt.

Waar het, als in een constitutie, een regeling geldt van wederzijdsche rechten en verplichtingen, wordt de verhouding der partijen beheerscht door tekst en letter der overeenkomst, en in die verhouding kan, evenmin ten bate als ten nadeele der partijen, in strijd met den duidelijken tekst, wijziging worden gebracht door een beroep op de bedoeling der partijen, nog daargelaten of het mogelijk is die bedoeling met juistheid vast te stellen, waar, zooals *in casu*, de bepaling reeds van 1815 dagteekent. Voor deze m. i. onwraakbaar juiste opvatting acht ik mij gelukkig steun te vinden bij den geleerden commentator der Grondwet, wijlen den hoogleeraar Buys, op verscheiden plaatsen in zijn bekend standaardwerk: „De Grondwet”, o. a. ook in zijn beschouwingen over art. 27, in de tegenwoordige wet art. 24.